

PŘEDMLUVA

Když jsme my mniši z Münsterschwarzachu od listopadu 2016 do listopadu 2017 slavili 1200 let trvání našeho opatství, uspořádal pater Meinrad Dufner v našem opatském kostele výstavu. Ta se netýkala ani tak dvanáctisetleté historie našeho opatství, jako spíš aktualizace a „zdnešnění“ křesťanské víry. Součástí výstavy byl i chórový prostor, potažmo oltární stěna. Pater Meinrad tam vlevo vedle velké postavy zmrtvýchvstalého Krista spustil od stropu dlouhý provazový žebřík. Nebylo těžké v něm poznat žebřík do nebe. Zajímavé ale bylo ztvárnění a interpretace tohoto uměleckého díla. Žebřík byl obalen zlatavou fólií, jakou většina z nás zná z autolékárničky. Zlatý žebřík byl vidět už od vchodu do kostela, zářil návštěvníkům vstříc a přitahoval jejich pohledy. Mnozí se domnívali, že tam prostě patří, tak dobře zapadal do prostoru a souzněl s naší vírou a životem. Žebřík do nebe nám připomíná především starozákonní vyprávění o praotci izraelského národa, Jakubovi. Jakub ukradl svému bratru Ezauovi prvorozenecké požehnání jejich otce Izáka. Ezau

se za to chtěl Jakubovi pomstít a Jakub musel uprchnout. V Charanu se uložil ke spánku, dal si pod hlavu kámen a zdál se mu sen o žebříku do nebe. V tom snu viděl žebřík, který sahal od země k nebi, a po něm vystupovali a sestupovali andělé. Tento sen na Jakuba zapůsobil tak silně, že po probuzení řekl:

„Jistě je na tomto místě Hospodin a já jsem to nevěděl.“

Genesis 28,16

Pojala jej bázeň a pokračoval:

„Je to hrozné místo! Jistě je to dům Boží a brána nebe.“

Genesis 28,17

Kámen, na kterém spal, pomazal olejem a vztyčil. Pokud se jeho Bůh projeví jako ten, který jej zachová při životě, nechá jej ve zdraví přestát jeho životní situaci, vrátí se na toto místo a postaví Pánu dům. Jakub pochopil, že místo, na kterém se právě nachází, je místem Boží přítomnosti. Je tady, na zemi, ne „nahore“ na nebi.

Vzpomínám si, že když jsem se poprvé zúčastnil komentované prohlídky této výstavy P. Meinrada, otevřel se mi nový pohled na mou víru. Bylo to hlavně tím, co můj spolubratr vyprávěl. Říkal, že křesťanství je náboženství, jehož podstatným

znakem je, že se člověk nemusí neustále snažit dojít k Bohu, zajistit si k němu přístup, podávat nějaké výkony, aby jej Bůh přijal. Jinými slovy: nemusí si neustále lámat hlavu s tím, jak vystoupit k Bohu, potažmo jak vysoko už vylezl po „nebeském žebříku“. Křesťanství naopak vychází z premisy, že základní pohyb je od Boha k člověku. Chceme-li pokračovat v našem obraze, je to Bůh, který sestoupil z nebe a už dávno přišel k člověku.

Rozhodující událostí je vtělení Boha v Ježíši Kristu. Křesťané věří, že v Ježíši se Bůh sám stal člověkem. Byl lidem blízko, nabídl jim svou lásku a přátelství, uzdravoval a povzbuzoval je. Lidé ze setkání s ním čerpali novou důvěru, naději a sílu. V jeho lidské podobě Bůh našel člověka. Bůh touží po tom, aby byl lidmi vnímán jako blízký a přítomný, protože lidi miluje.

Zlatá barva záchranné fólie, kterou P. Meinrad žebřík omotal, má nejen praktickou, ale i symbolickou funkci. Zlato jako nejvzácnější kov připomíná velikou důstojnost člověka: pro Boha, který jej stvořil, je člověk nekonečně cennější než zlato.

Kdo se chce pustit do hledání Boha, nemusí neustále běžet v „hledacím modu“ – jde spíš o to,

aby byl vnitřně připraven nechat se Bohem najít a najít Boha mezi lidmi.

Pro mnoho generací ale křesťanská výchova znamenala učit člověka, jaký má být, co se jako „dobrý křesťan“ dělá a co se nedělá, protože dobrý Bůh má člověka rád podle toho, jestli určité věci dělá, nebo nedělá. Dodnes je mnoho křesťanů přesvědčeno, že Ježíš musel zemřít na kříži proto, že Bůh potřeboval být usmířen jeho obětí. Vychází to z představy, že hřích lidí Boha rozhněval, urazil, zranil, takže byla nutná smírná oběť.

Naproti tomu je velmi osvobozující myšlenka, že Bůh člověka našel a dodnes jej stále znovu hledá. Že se člověk může nechat Bohem najít.

Touto knihou bych Vás, milé čtenářky a milí čtenáři, rád pozval na cestu. Cestu, jak (znovu) najít Boha. Uprostřed života. Uprostřed všedního dne.

Naše cesta začíná v první části u biblických postav a jejich zkušeností s Bohem – klíčových zkušeností. U Ježíše poznáváme, že Bůh není jen u člověka, ke kterému přichází; on sám se stal člověkem a tak se stal lidem poznatelným. V druhé části proto cesta povede dál, k objevení Boha ve mně a v druhých lidech, protože Ježíš nám ukazuje: kdo chce najít Boha, musí hledat člověka. Ve

třetí části naše cesta vyústí do požadavků, které z toho plynou pro církev – je-li Bůh uprostřed života, uprostřed všedního dne, uprostřed mezi lidmi a v nich, musí všude tam být i církev. Musí jít lidem vstříc, být s nimi. To má ovšem důsledky i pro bohoslužbu, rituály a tvář dnešní církve. Základní otázka zní: je církev strážkyní tradice, ritu a forem, nebo se zajímá o životní podmínky lidí dneška? Je strnulá, nebo spolu s živými lidmi nachází živého Boha?

Přeji Vám hodně zážitků a překvapení na této cestě!

BŮH NACHÁZÍ ČLOVĚKA – KLÍČOVÉ ZKUŠENOSTI V BIBLI

Adam a Eva

První zpráva o stvoření ve Starém zákoně v knize Genesis vypráví o tom, že Bůh šestého dne stvořil člověka. Práví se tam o něm, že byl stvořen k obrazu Božímu. To vyjadřuje něco, co je až dodnes východiskem pro jedinečnou důstojnost člověka: spolu s celým stvořením není jen „náhodným produktem“ nebo vrtochem evoluce, ale vychází z Božího přání. Zatímco toto vyprávění motivovalo fundamentalistické proudy především v USA k tomu, aby je braly doslovně a kvůli tomu zcela odmítly vývojovou teorii, v moderních výzkumech se stále znovu ozývají hlasy, že ve stvoření musí být navzdory vši nahodilosti nějaký smysl, nějaká myšlenka, nějaký plán. V tomto bodě se setkává vývojová teorie s biblickým vyprávěním. Smyslem biblického líčení není podat přesnou vědecky chronologickou zprávu o vzniku světa, nýbrž právě odpovědět na otázku, co za tím vším je. A zatímco vývojová teorie odpovídá na otázku, jak vzniklo

stvoření – Země, vesmír – a k jakým procesům kdy a jak došlo, biblické vyprávění dává odpověď na otázku „proč?“, potažmo „k čemu?“, na otázku po smyslu toho všeho. Zprávy o stvoření (v Bibli najdeme dvě, v Genesis 1,1 – 2,4a a v Genesis 2,4–25) reflektují otázku po původu světa. Byly napsány na pozadí tehdejšího chápání (zhruba 500 let před Kristem), a proto se v nich objevují věty, které dnešnímu čtenáři zní nezvykle. Pro mě je jednou z nich Boží pokyn, že si člověk má podmanit zemi. Nebo vyprávění o tom, že žena byla stvořena z muže – totiž z Adamova žebra. Ale při čtení těchto příběhů je důležité odfiltrovat a poznat skutečnou výpověď, potažmo záměr vypravěče. Bohužel pokyn podmanit si zemi byl dlouho chápán doslovně. Ve skutečnosti je jím ale míněno takové zacházení se stvořením, které chrání zemské zdroje a prospívá všem. Neznamená to tedy, že by člověk měl zneužívat zemi ke svým záměrům, nýbrž že je zodpovědný za to, aby se všem živým bytostem – lidem, zvířatům i rostlinám – dařilo dobře.

Většina společností v minulosti – a mnohé ještě i dnes – vycházela z toho, že žena je služebnicí muže, a ne jeho rovnocennou partnerkou. Vycházely z toho, že žena byla utvořena z mužova žebra, jak popisuje takzvaná druhá zpráva o stvoření

(Genesis 2,4–25). V Genesis 1,27 se ovšem píše, že Bůh stvořil člověka jako muže a ženu. To je zcela jednoznačná výpověď: nejsou tady žádné rozdíly, jen spojka „a“. Společenství a vzájemný vztah. Když se před nedávnem v Německu jednalo o tom, aby i stejnopohlavní páry mohly uzavírat civilní manželství, odvolávali se biskupové i politici stále znovu na tuto biblickou výpověď a argumentovali, že manželství je celoživotní svazek muže a ženy, protože Bůh stvořil člověka jako muže a ženu. V době, kdy byl tento text napsán, byla zajisté normální tato forma soužití. Pro mě z této věty vyplývá, že Bůh do stvoření i do lidstva vložil mužské a ženské vlastnosti, díky nimž se lidé od sebe odlišují a navzájem doplňují. V této souvislosti musím myslet i na všechny lidi, kteří nezapadají do klasického modelu mužských a ženských rolí, na homosexuály, intersexuály, kteří se nevnímají jednoznačně jako muž nebo žena, na transgendery, kteří mají pocit, že se narodili ve špatném těle. Myslím, že by toto téma mělo být teologicky promyšleno ve světle vědeckých a psychologických poznatků. Jestliže křesťanská víra na základě zprávy o stvoření doposud vycházela z toho, že člověk je jednoznačně buď muž, nebo žena a tito dva se navzájem přitahují

a doplňují, je otázkou, jak se k tomuto tématu postavit ve světle biblické výpovědi.

Katolická církev sice respektuje lidi, kteří nejsou založeni heterosexuálně, ale nedovoluje jim praktikovat jejich city, lásku, životní způsob. Nemyslím si, že by výklad zprávy o stvoření, že jen muž a žena jsou určeni pro sebe navzájem, byl v tomto směru jediný správný. Rozhodující a podstatné v biblickém vyprávění o stvoření člověka je toto: Bůh zahájil proces, podle kterého člověk na zemi žije jako jeho obraz. Jakožto Božímu obrazu je třeba mu prokazovat úctu a respekt. Bez ohledu na to, k jaké náleží rase, kultuře, národnosti, bez ohledu na to, jakou má sexuální identitu. Lidé se vždy potřebují navzájem, člověk má proto mít partnera či partnerku stejně založenou. V tomto druhém člověku, ke kterému má vztah, smí a má poznávat Boží velikost a krásu. Bůh tvoří člověka a „vkládá“ se do něj. Je zajímavé, že ve zprávě o stvoření o sobě Bůh mluví v množném čísle:

„Učiňme člověka...“

Genesis 1,26

Buď tím má být zdůrazněna Boží autorita, nebo to je odkaz na staré přesvědčení – raně židovská

víra Jahvemmu připisovala manželku, Ašéru. Král Manases jí dokonce v židovském chrámě postavil sochu.* Teprve když se víra Izraele stále více přiklání k monoteismu, postupně zmínky o Ašéře mizí. V knize proroka Ozeáše (2,4) najdeme výrok Boha proti nevěrné manželce (původně Ašéře), který se používal v židovství jako rozluková formule. I tento výrok můžeme vykládat jako výraz posunu směrem k monoteismu. Důležité ale je, že Bůh sám je vztah mužského a ženského. V křesťanské víře se to odráží v nauce o Trojici: Bůh je vlastně vztahem mezi třemi božskými osobami, Otcem, Synem a Duchem. Chceme-li se dnes dobrat Boha, je nezbytné odhalit tuto vzájemnost, najít v druhém člověku Boží obraz a tak dojít k Bohu samotnému.

Abrahám

Abrahám je jedna z nejvýraznějších postav Bible a dějin náboženství. Dodnes jej za svého praotce uznávají židé, muslimové i křesťané. Jeho syn Izmael, kterého zplodil se svou otrokyní Hagar, je považován za předka Mohameda, zakladatele

* 2. kniha královská 21,7 (pozn. překl.).

islámu. Abrahámův druhý syn Izák, kterého zplodil se svou ženou Sárrou, je otcem Jakuba, jehož dvanáct synů je považováno za zakladatele dvanácti izraelských kmenů, a tedy judaismu. Z izraelského národa pochází Ježíš, od nějž se odvozuje křesťanství.

Tak stojí Abrahám na začátku dlouhých dějin víry muslimů, židů a křesťanů, kteří vkládají svou důvěru do Abraháмова Boha. Dnes patří k některému ze tří tzv. abrahámovských náboženství přibližně čtyři miliardy lidí (2,3 miliardy křesťanů, 1,57 miliardy muslimů, 15 miliónů židů). I když se jejich náboženská praxe v mnohém liší, už jen z těchto čísel je jasné, jaký vliv tato náboženství ve světě dodnes mají.

Abrahám se narodil v nomádské rodině v Uru Chaldejců (v dnešním jižním Iráku). Byl zvyklý na kočovný život, protože bylo třeba hledat pastviny pro stáda ovcí a koz. Vyznal se tedy zřejmě dobře v poušti a stepi. Když jeho rodné město Ur obsadila cizí vojska, uprchl i se svou rodinou do Charanu v dnešním Turecku.

Protože Ur leží v Chaldejsku, kde žili Babyloňané, přišel Abrahám patrně do styku i s babylónským náboženstvím, které jej ovlivnilo, i když o jeho náboženské praxi nemáme žádné další

zprávy. Babyloňané – podobně jako Řekové a Římané – uctívali mnoho bohů, kteří měli každý svou oblast působení. K babylonským bohům patřili například bůh Sín, bůh Měsíce, a bohyně Ištar, bohyně války a lásky.

Když Abram, jak se v té době ještě jmenoval, přišel do Charanu, promluvil k němu Bůh. Nemá žádné další jméno, Bible o něm mluví jen jako o „Bohu“, a Abramovi dal tento úkol:

„Vyjdi ze své země, ze svého příbuzenstva a ze svého otcovského domu do země, kterou ti ukážu. Udělám z tebe veliký národ a požehnám ti, oslavím tvé jméno a budeš požehnáním. Požehnám těm, kdo ti budou žehnat, a prokleji ty, kdo tě budou proklínat. V tobě budou požehnána všechna pokolení země.“

Genesis 12,1–3

Tento boží úkol pro Abraháma bývá stále znovu citován, když lidé dnes někam odcházejí, začínají novou etapu života nebo prožívají nějakou vnitřní změnu. Na tom vidíme, co se jako červená nit táhne celou Biblií: přesvědčení, že Bůh nachází lidi, oslovuje je a svěřuje jim nějaké poslání. Proto je Bohem cesty a nových začátků. Když mluvím

s lidmi, kteří si ke mně přicházejí pro radu, zřetelně vidím, že se dodnes nic nezměnilo: lidé jsou stále znovu voláni k novým vnitřním i vnějším začátkům, změnám, náhlým obrátům v životě. To se prostě děje a lidé se s tím musí vyrovnat. Ještě o tom bude řeč.

Abrahám je tedy povolán a vyzván, aby opustil starou známou zemi a odešel do nové. S tím je spojeno i to, že novým způsobem poznává Boha, který jej oslovuje. Ať už Abrahám tuto výzvu přijal jakkoli – jako vnitřní hlas nebo světelný úkaz nebo něco úplně jiného –, jedno je jisté: došlo tady k setkání, které mu změnilo život. V této době mu je 75 let – v tomto věku si jiní užívají důchodu. A Abrahám se, Bohem inspirován, vydává na cestu.

Tohoto odchodu se odváží s celou svou rodinou, se všemi zaměstnanci a služebnictvem. Spolu s ním odchází i jeho synovec Lot. Oba s sebou berou veškerý majetek. Podle dnešních měřítek byl Abrahám multimilionář: měl velmi mnoho stád, stříbra a zlata. Ale i Lot byl bohatý, měl brav, skot a stany. Aby zabránili sporům, kdyby se usadili na stejném místě, Abrahám se od Lota oddělil. Poté se s ním Bůh znovu setkal a řekl mu:

„Pozdvihni své oči a rozhlédni se z místa, kde stojíš, na sever a na jih, na východ a na západ. Celou tu zemi, kterou vidíš, dám tobě a tvému potomstvu navěky. Rozmnožím tvé potomstvo jako prach země; jenom kdo dovede spočítat zrnka prachu, spočítá i tvé potomstvo. Nuže, projdi zemí křížem krážem, neboť ji dám tobě.“

Genesis 13,14–17

Bůh slibuje Abrahámovi nekonečné množství potomků – tolik, kolik je prachu na zemi. To samozřejmě nemůžeme chápat biologicky, je tím míněn bezpočet věřících, kteří se odvolávají na Abraháma. I zde to tedy je Bůh, který nachází člověka a dává mu úkol.

Zpočátku ale zůstává Boží příslib nenaplněn. Abrahám trpí tím, že mu jeho žena nerodí děti. Ten, který až doposud plnil úkol od Boha, zůstává bezdětný. Ale Bůh jej opět nachází a znovu jej oslovuje. Tentokrát takto:

„Po těchto událostech se stalo k Abramovi ve vidění Hospodinovo slovo: ‚Neboj se, Abrame, já jsem tvůj štít, tvá odměna je převeliká.‘ Abram řekl: ‚Pane, Hospodine, co mi dáš? Nemám děti, dědicem mého domu bude damaš-

ský Eliezer.‘ Abram pokračoval: ‚Nedal jsi mi potomka, bude po mně dědit jeden z lidí mého domu.‘ Tu se k němu ozvalo Hospodinovo slovo: ‚Ten po tobě dědit nebude; kdo však vyjde z tvého lůna, ten bude po tobě dědit.‘ Vyvedl ho ven a řekl: ‚Pohlédni na nebe a spočítej hvězdy, můžeš-li je spočítat!‘ – a dodal: ‚Tak četné bude tvé potomstvo!‘ Abram Hospodinu uvěřil a on mu to připočetl jako spravedlnost.“

Genesis 15,1–6

Abrahám Hospodinu uvěřil, že bude mít potomky. Bůh mu to připočetl jako spravedlnost. Dodnes je proto Abrahám považován za spravedlivého a za vzor víry a důvěry. Je-li označován jako praotec tří abrahámovských náboženství, je to právě proto: položil základ důvěry lidí v tohoto Boha, který – jak ukazují další Abrahámovy příběhy – se prokázal jako důvěryhodný. Být spravedlivý před Bohem neznamena nic jiného než být Bohem přijat, moci před ním stát zpříma, pociťovat jeho lásku. Stále znovu si lidé kladou otázku, jak můžeme být spravedliví, potažmo Bohem přijímaní, uvědomíme-li si své slabosti, chyby a nedostatky – to, čemu církev říká „hříchy“. Byla to i jedna z ústředních otázek Martina Luthera.